

*Ємельянова Є.С., кандидат філол. наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет*

ТЕРМІНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Актуальним завданням сьогодення є зміцнення мовно-функціональної основи культури професійної сфери шляхом удосконалення загальномовної підготовки студентів закладів вищої освіти, розширення видів навчальної діяльності з ґрунтовного засвоєння термінології як компонента мови спеціальності, адже саме сьогодні основним критерієм визначення рівня культури професійного мовлення є ступінь оволодіння фаховою термінологією.

Існує значна кількість праць, присвячених вивченню природи терміна, закономірностей творення термінологічної лексики, її структури, шляхів поповнення терміносистем. Такі проблеми розроблялись як українськими вченими (Л.Боярова, К.Городенська, В.Калашник, Т.Кияк, І.Ковалик, І.Кочан, В.Лейчик, Г.Мацюк, Т.Панько, Л.Симоненко та ін.), так і зарубіжними (Г.Винокур, Б.Головін, С.Гриньов, В.Даниленко, Д.Лотте, О.Реформатський, Г.Степанов, Н.Подольська та ін.). Необхідність послідовного і детального вивчення термінологічної лексики студентами закладів вищої освіти висвітлено в роботах О.Анастасєвої [4], В.Бабенко [5], Ю.Богданової [5], М.Буряк [1], Ю.Муромцевої [2], О.Пантелєєвої [3], І.Романішин [7], С.Руденко [4] та ін. Сучасні науковці загалом перераховують такі когнітивні функції терміна як одиниці знання / пізнання: інструментальну, дидактичну, інформаційну, евристичну, систематизувальну, моделювальну, діагностичну, прогностичну [1; 3; 4]. Саме тому термін у будь-якій фаховій сфері має бути універсальним – придатним і для когнітивної, і для практичної діяльності. У процесі реалізації професійного спілкування терміни виступають когнітивно-інформаційними моделями, співвідносними з поняттєво-концептуальною і предметно-тематичною сферами відповідних галузей науки, техніки та виробництва. Відповідно процес формування комплексу завдань для вивчення термінологічної лексики обумовлений цілями і особливостями майбутньої фахової діяльності студентів. Мовна підготовка при цьому здійснюється за актуальними принципами комунікативності, вмотивованості, професійної спрямованості, що тісно пов'язане з лінгвосоціокультурним аспектом. Результати аналізу наукових студій і практики підготовки фахівців дозволяють констатувати, що досягнення високого рівня професійної компетенції сьогодні неможливо без опанування термінологією як важливою і невід'ємною складовою професійного спілкування, що й потребує створення актуальних комплексних завдань для покращення термінознавчої складової підготовки майбутніх фахівців.

Метою нашої розвідки є визначення основних критеріїв відбору термінів для опрацювання; формулювання основних вимог для комплексних міждисциплінарних завдань з термінознавства; надання практичних рекомендацій з покращення термінознавчої складової фахової підготовки студентів закладів вищої освіти.

У контексті когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичного знання термін – це засіб отримання, фіксації, зберігання, оброблення, перероблення, трансляції професійних знань і, відповідно, професійного досвіду фахівцем у професійній сфері. Вивчення термінології передбачає реалізацію низки завдань: надання студентам теоретичних і практичних знань, необхідних для достатньо вільного орієнтування в основних поняттях та визначеннях, які застосовуються в термінології та термінознавстві; ознайомлення студентів з основними способами творення, моделями, типами, структурно-семантичними особливостями, стилістичними та соціолінгвістичними функціями сучасних термінів; навчання студентів основним методам та прийомам перекладу термінів у фахових текстах і в процесі професійної комунікації. Реалізація цих завдань цілком можлива, якщо врахувати мотиваційний аспект навчання.

Основними критеріями відбору термінів для опрацювання є їх частотність, значущість, доступність в когнітивному плані та відповідність поставленим цілям навчання і реаліям сьогодення. Аналіз наукової літератури та практики підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах дає підстави стверджувати, що комплекс завдань має містити: репродуктивні вправи на рівні слова, терміносполучення та речення; рецептивно-продуктивні вправи на рівні термінологічних відповідників, словосполучень і синтагм; рецептивно-продуктивні вправи на рівні текстів; умовно-комунікативні вправи на рівні текстів; комунікативні вправи на рівні текстів; завдання для самоконтролю; контрольні роботи у вигляді тестових завдань, які надають змогу з'ясувати ступінь засвоєності студентами теоретичного і практичного матеріалу. При цьому варто враховувати вдосконалення комунікативних вмінь за чотирма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо та аудіювання), а також розвиток навичок планування мовленнєвої поведінки в рамках професійного середовища.

Враховуючи наведені положення, автором було розроблено три групи комплексних завдань: передтекстові (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, умовно-комунікативні вправи на номінацію та диференціацію термінів, на підстановку і трансформацію, на розкриття значень нових термінологічних одиниць, виважений підбір їхніх українських еквівалентів (у разі роботи з іншомовним текстом), на групування термінів за граматичними й семантичними принципами й ознаками, на пошук у фаховому тексті дефініцій та побудову словосполучень і

речень з новими лексичними одиницями); текстові (репродуктивні, рецептивно-продуктивні, умовно-комунікативні, комунікативні вправи на виявлення у текстах дефініцій до нової активної термінологічної лексики, на розуміння значень лексичних одиниць у контексті, на підбір необхідних термінів для підтвердження чи обґрунтування власних думок, на виписування та обґрунтування термінів для підготовки тез доповіді за темою тексту, на прогнозування змісту тексту на основі малюнків чи схем фахового спрямування, на відтворення й продукування термінів; на написання анотацій); післятекстові (рецептивно-продуктивні, продуктивні нижчого і вищого рівня, умовно-комунікативні і комунікативні на виконання мовленнєвих дій з термінами на рівні понадфразової єдності і тексту, на проведення професійного інтерв'ю за прочитаним, на самоконтроль правильності виконання операцій з термінологічними одиницями, на самооцінку рівня сформованості професійної лексичної компетенції). Означені види завдань, які вважаються проблемними, стали основою для створення сучасних навчальних посібників та підручників.

Досвід практичної роботи у вищому навчальному закладі доводить, що виконання комплексних завдань із урахування термінознавчої складової робить процес вивчення термінології гнучким і цікавим, професійно зорієнтованим та особистісно вмотивованим, що сприяє формуванню високої комунікативної культури майбутніх фахівців. Позитивним результатом практичної діяльності при виконанні завдань є те, що лексичний матеріал інтегрується з фаховими знаннями студентів, а це формує у них комплекс внутрішніх і зовнішніх мотивів до оволодіння термінологією в контексті майбутньої спеціальності. Перспективами дослідження вважаємо удосконалення комплексних навчальних матеріалів для дистанційної роботи студентів закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Буряк, М. Я. (2019). Підходи до взаємопов'язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови. *World Science*, 2(1 (41)), 29-32

2. Муромцева, Ю. І. (2014). Якість життя й використання трудового потенціалу населення в європейських країнах та Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені ГС Сковороди. Економіка*, (14), 69-77

3. Пантелеєва, Е. Я., & Емельянова, Е. С. (2020) роль военной терминологии в профессиональной подготовке французских военных.

4. Anastasieva, O., Yemelyanova, Y., Sukhova, A., Rudenko, S., & Martakova, A. (2022). The expediency of implementation of project work into the English for Specific Purposes course. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 18.

5. Babenko, V., Perevozova, I., Mandych, O., Kvyatko, T., Maliy, O., & Mykolenko, I. (2019). World informatization in conditions of international globalization: Factors of influence. *Global Journal of Environmental Science and Management*, 5(Special Issue), 172-179.

6. Bogdanova, Y. Z., & Zharkova, M. A. (2018). On the digitalization of a university education and the possibility of distance foreign language teaching of students of agrarian university. *Modern journal of language teaching methods*, 8(12), 186-192.

7. Konovalenko, T. V., Yivzhenko, Y. V., Demianenko, N. B., Romanyshyn, I. M., & Yemelyanova, Y. S. (2021). The possibilities of using distance learning in the professional training of a future foreign language teacher. *Linguistics and Culture Review*, 5(S2), 817-830.